

nepremične kulturne dediščine na območju Bohinja. Ta je zasnovan ne le z visokogorskimi pohodniškimi potmi in s postavljenimi tablami, temveč nudi tudi strokovno vodene ogledne, arheološke delavnice in zloženko o pohodniških poteh. O evropskem projektu EMMEE: Evro Vizija – Muzeji predstavljajo Evropo, katerega namen je bil izpopolniti prikaz tako muzejskih predmetov kot kulturne krajine iz različnih zornih kotov, spregovori Urška Purg (*Kulturna krajina kot večplastna evropska dediščina – primer dobre prakse projekta EMMEE*).

Prispevek Vide Pust Škrkulja (*MUZEJ, LJUDJE, NARAVA: Muzej Ivanič-Grada odkriva pot proti celoviti skrbi za kulturno dediščino*) je posvečen muzeju, ki ni zasnovan zgolj kot mestni muzej, temveč naj bi – tudi izven ožjega prostora muzeja – varoval in raziskoval vso naravno in kulturno-zgodovinsko dediščino *in situ*, celo tisto, ki ni v lasti muzeja kot kulturne ustanove. Natalija Štular (*Kjer si preteklost in sedanjost podajata roke*) obravnava oživljanje planinske dediščine in posredovanje te dediščine obiskovalcem v Slovenskem planinskem muzeju. Zbornik zaključni prispevek Maje Vardjan (*Daleč, tako blizu: Bienale oblikovanja in kulturna krajina*) o pomenu in razvoju bienala oblikovanja, ki ga od leta 1963 organizira Muzej za arhitekturo in oblikovanje in ki je v zadnjem času zasnovan kot mednarodna eksperimentalna platforma za nove pristope v oblikovanju. Avtorica opiše in poudari zlasti pomen zadnje, 25. edicije bienala, ki te pristope razvija v smeri večje interdisciplinarnosti in decentralizacije bienala v pokrajino.

Vsi prispevki so opremljeni z zahtevanim znanstveno-kritičnim aparatom, vendar niso vsi na primerljivi kakovostni ravni. Glede na to, da so v zborniku objavljeni referati kongresa z vnaprej določeno temo obravnave, je v njem veliko ponavljanja in prepletanja. Prav tako bi ponekod želeli več jasnosti pri obrazložitvah, saj zaradi jezikovne neustreznosti postane mestoma sporočilo prispevka nejasno. Včasih se celo zdi, da avtorji s kompleksnim zapletenim jezikom prikrivajo nedorečenosti.

Uvodni del zbornika je v celoti objavljen v slovenskem in angleškem jeziku, prav tako naslovi tematskih sklopov, ostali prispevki pa v jeziku avtorjev. Razprave slovenskih avtorjev, ki so v veliki večini, so opremljene z naslovom, izvlečkom, povzetkom in ključnimi besedami v slovenskem in angleškem jeziku. Naslov, izvleček, povzetek in ključne besede prispevka italijanskega avtorja so v italijanskem, angleškem in slovenskem jeziku, medtem ko so naslov, izvleček, povzetek in ključne besede prispevka v hrvaškem in srbskem jeziku le v hrvaškem ali srbskem ter v angleškem jeziku. Posamezni prispevki so opremljeni z dobro dokumentiranim črno belim fotografskim gradivom. Zbornik je izšel v nakladi 250 izvodov, na voljo pa je tudi na spletni strani Slovenskega muzejskega društva v pdf verziji.

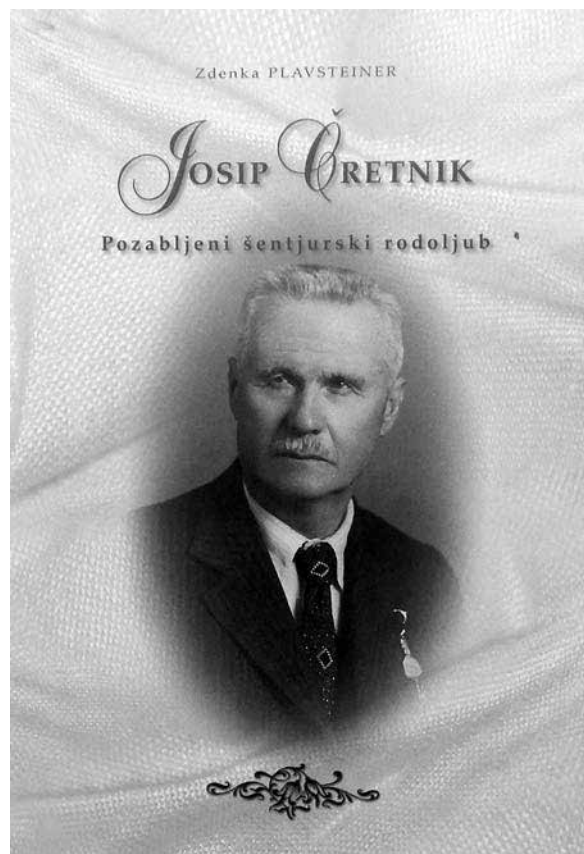
Vsekakor si organizatorji prvega mednarodnega kongresa slovenskih muzealcev, uredniški odbor zbornika in obe odgovorni urednici zaslužijo zahvalo in čestitke za svoje delo, saj so z njim orali ledino. Organizatorjem bodočih mednarodnih kongresov slovenskih muzealcev (prihodnji naj bi bil že leta 2019 v Brežicah), pa želimo veliko uspeha pri delu.

Ljudmila Bezljaj Krevcl

Zdenka Plavsteiner: Josip Čretnik, pozabljeni šentjurski rodoljub. Celje: Grafika Gracer; Šentjur: Knjižnica: Domoljubno društvo Franjo Malgaj, 2017, 393 strani.

Ivan Cankar, ki mu bo v letu 2018 zaradi stoletnice njegovega rojstva posvečeno še več pozornosti kot sicer, je v svojih delih pomembno mesto namenil prozaičnim ravnanjem slovenske elite v zadnjem razdelku dolgega 19. stoletja. Prizorišča dogajanja je Cankar postavil v majhne kraje (na Kranjskem), kot je bil denimo na Štajerskem Sveti Jurij ob Južni železnici konec 19. stoletja in v prvi polovici 20. stoletja, v katerih je potekal spopad med dvema jasno

profiliranima idejno-nazorskima slovenskima tabo-roma.

Zdenka Plavsteiner je na 400 straneh monografije *Josip Čretnik, pozabljeni šentjurski rodoljub*, ki leta 2017 izšla v založbi Grafike Gracer, Knjižnice Šentjur in Domoljubnega društva Franjo Malgaj Šentjur, poskrbela za obsežno in podrobno predstavitev zgodovinskega časa iz konca 19. in prve polovice 20. stoletja v Šentjurju, ki ga je odločilno zaznamoval Josip Čretnik (1872–1953), gospodarstvenik, član številnih društev, klen narodnjak in energičen politik – sprva kot podžupan (1910–1924) in nato župan v dveh obdobjih (1924–1928 in 1931–1936). Četudi je bil nezakonski sin, s tem pa v tistem času socialno zaznamovan, rojen v okolici majhnega podeželskega trga (Sveti Jurij ob Južni železnici), mu je uspelo narediti – v sodobnem izrazoslovju – uspešno poslovno in politično kariero. Njegova uveljavitev, ki je presegla tesne trške okvire, je odličen primer socialne mobilnosti, ki so v njegovem primeru posledica njegove podjetniške in obrtniške spretnosti, značajskih lastnosti ter sorazmerno ugodnih socialno-ekonomskih razmer. Njegovi kakovostni izdelki (mlini in strojne žage) so bili znani na Štajerskem in tudi širše, predstavljeni pa na so bili tudi na Ljubljanskem velesejmu, Zagrebškem velesejmu in Novosadskem velesejmu.

Ključno sporočilo biografskega orisa je uporaba iz poslovnega uspeha izhajajočega Čretnikovega ugleda za udejanjenje njegovih kulturnih in političnih idej. S svojimi predlogi in energično promocijo mu je uspelo razgibati zaspano trško družbo, ki je po smrti Gustava in Benjamina Ipvaca in temu sledeči generacijski pomladitvi vstopala v ureditev dveh taborov. Nova generacija, v katero je sodil Čretnik in ki je delovala v obdobju po uvedbi splošne in enake moške volilne pravice, je vnesla novo dinamiko na političnem in kulturnem področju. Kljub ideološki zaostritvi pa je bil Čretnikov ključni izziv v politični karieri prepričevanje do novodobnih izumov nezaupljivih sokrajanov. Za realizacijo ključnih infrastrukturnih projektov – izgradnja električnega omrežja in trškega vodovoda – je zastavil svoj ugled.

Kljub Čretnikovemu obsežnemu in razvejanemu javnemu delovanju pa se je o njem ohranilo malo arhivskega gradiva, kar je odraz stopnje organiziranosti lokalne skupnosti in zgodovinskih prelomov v Čretnikovem času. Avtorica je bila pred izjemno zahtevno nalogo zbiranja gradiva oziroma drobcev v različnih fondih, zbiranja časopisnih člankov in ustnih virov. Uspelo ji je zbrati obsežno in raznovrstno gradivo, ki pa je vendarle bolj splošno, saj so o Čretniku ohranjeni zgolj fragmenti. Monografija je zato napisana bolj splošno, saj je osrednja pripoved o zgodovinskem času v trški naselbini in njenih protagonistih, Čretnikovih sodobnikih.

Čretnik je predstavljen kot podjetnik nemirnega duha, samouk in inovator, ki mu je uspelo postati

uspešen in daleč naokoli znan obrtnik. Svoj uspeh je unovčil za oblikovanje lastne družine in, kar predstavlja težišče biografije, svojih narodnih in političnih predlogov, utemeljenih na narodnih in liberalnih temeljih. Kot energičen naprednjak je bil vključen v nastajajočo politično-kulturno zaostritev pred prvo svetovno vojno. V drugem delu politične kariere, v obdobju Kraljevine Jugoslavije, pa je kot župan poskrbel za izvedbo dveh ključnih infrastrukturnih projektov – izgradnjo električnega omrežja in vodovoda. Skratka, Čretnik je kot podjetnik, izumitelj in politik odločilno vplival na razvoj Šentjurja in na modernizacijo trške naselbine.

Po drugi svetovni vojni je bilo Čretnikovo podjetje nacionalizirano, tudi njegova hiša, v kateri pa je ostal kot podnajemnik. Njegovo razočaranje na jesen življenja naj bi omililo imenovanje nečaka za upravnika njegovega zaplenjenega podjetja. Iz njegovega podjetja – in še dveh drugih podjetij – je nastalo Okrajno strojno podjetje poljedelskih strojev, nato preimenovano v Alpos. Podjetje je predstavljalo pomembno zasnovo za razvoj majhne trške naselbine v območju gospodarsko središče. Čretnik je neposredno in posredno pomembno oblikoval zgodovino Šentjurja, zato je knjiga primeren poklon Šentjurčanu – in njegovim sodobnikom – spodbuda in izhodišče za takšne (biografske) in nadaljnje (lokalne) raziskave. Monografija, kot zapiše avtorica, je spominska knjiga, ki lahko pomaga vrednotiti delo Josipa Čretnika in njegov prispevek za razvoj Svetega Jurija ob Južni železnici, hkrati pa nadomešča odsotnost zgodovinskega obeležja v domačem kraju.

Željko Oset

Janez Weiss: Protestantizem v Metliki 1559–1617: ob 400-letnici zagovora zadnjih protestantov mesta Metlike. Publikacija razstave. Metlika: Belokranjski muzej, 2017, 28 strani.

Leto 2017 je bilo širše po Evropi in tudi v Sloveniji v znamenju obeleževanja 500-letnice začetkov protestantizma – gibanja, ki so ga napovedali »udarci kladiva«. Kot pravi legenda, naj bi že omenjeno kladivo besno vihtel avguštinski menih Martin Luther, ko je 31. oktobra 1517 svojih 95 tez pribijal na vrata grajske cerkve v Wittenbergu, s čimer je želel sprožiti zgolj teološko razpravo o prodaji odpustkov, njegove ideje pa so nepričakovano padle na plodna tla. S pomočjo tiska in karikatur so se bliskovito razširile po Nemčiji, Franciji, Angliji in Italiji. Že nekaj let po Luthrovem javnem nastopu so se prvi znaki reformacijskega gibanja pojavili tudi na Kranjskem, kamor